

Bazı Aile Sağlığı Merkezlerine Başvuranların Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları ile İlgili Bazı Bilgi ve Tutumları

Some Knowledge and Attitudes Related to Traditional and Complementary Medicine of Applicants Who Apply to Some Family Health Centers

^{ID} Nihan AK^a, ^{ID} F. Nur BARAN AKSAKAL^b

^aAtatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim Araştırma Hastanesi, İş ve Meslek Hastalıkları Kliniği, Ankara, TÜRKİYE

^bGazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, Ankara, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışmada, Ankara ilinde bazı aile sağlığı merkezlerine başvuran 18 yaş üstü bireylerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları hakkında bilgi ve tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Kesitsel-tanımlayıcı tipte olan bu araştırma, Ankara'da bazı aile sağlığı merkezlerine başvuran 18 yaş üstü 1.430 kişi ile yürütülmüştür. Anket formu, yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Veriler, ortanca (min, maks) ve frekans şeklinde sunulmuştur. İstatistiksel analizde ki-kare testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. **Bulgular:** Katılımcıların %30,6'sı 18-29 yaş aralığında, %55'i kadındır. Katılımcıların %32,6'sı bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etmiştir. Bir sağlık sorununun tedavisinde bu uygulamaları tercih ettiğini belirtenlerin %58,5'i arkadaş/komşu/akrabası tavsiye ettiği için tercih ettiğini belirtmiştir. Altmış yaş ve üstü olan bireylerin, evli olanların, kronik bir hastalığı olanların ve genel sağlık durumunun kötü olduğunu ifade eden bireylerin bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etme durumu istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. **Sonuç:** Toplumda bu uygulamaların bilinirliğinin oldukça yaygın olduğu ve toplumun bu uygulamalara ilişkin bilgileri daha çok yakın çevresinden aldığı görülmektedir. Hekimlerin ve diğer sağlık çalışanlarının, geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemleri ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmaları, topluma ihtiyaç duyduğu bilgiyi aktarabilmeleri için önemlidir.

ABSTRACT Objective: This study aimed to investigate the knowledge and attitudes about traditional and complementary medicine practices of some family members over the age of 18 who were admitted to health centers in Ankara. **Material and Methods:** The cross-sectional descriptive research were conducted with 1,430 people who are 18 years of age who were admitted to some family health centers. Questionnaire form was applied by face to face interview method. The data were presented as median (min, max) and frequency. Chi-square tests were used for statistical analysis. Statistical significance was accepted as $p < 0.05$. **Results:** The participants who are between the ages of 18-29 are 30.6%; 55.0% are females. 32.6% of participants preferred traditional and complementary medicine practices in the treatment of a health problem. 58.5% of participants who stated that they preferred these treatments in the treatment of a health problem preferred the treatments because they were recommended by friends, neighbors or relatives. The preference of traditional and complementary medicine for the treatment of a health problem is significantly higher among individuals aged 60 years and over, married, having chronic disease and who have poor general health condition. **Conclusion:** The awareness of these practices are quite common in the society. It is seen that the society get information about this practice from their relatives. It is important that medical doctors and other healthcare professionals have more information about the methods of traditional and complementary medicine, and they are able to give the informations what the society needs.

Anahtar Kelimeler: Alternatif tıp; geleneksel tıp; tamamlayıcı tıp

Keywords: Alternative medicine; traditional medicine; complementary medicine

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlık kavramını, "Sadece hastalık ve sakatlığın olmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hâlidir."

şeklinde tanımlamıştır.¹ Yüzyıllardır insanlar beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hâlinde olmak için konvansiyonel tıp ve/veya geleneksel tıp

Correspondence: Nihan AK

Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim Araştırma Hastanesi,
İş ve Meslek Hastalıkları Kliniği, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: nihan.onuk@hotmail.com

Peer review under responsibility of Journal of Traditional Medical Complementary Therapies.

Received: 16 Jan 2020

Received in revised form: 16 Mar 2020

Accepted: 20 Mar 2020

Available online: 18 Apr 2020

2630-6425 / Copyright © 2020 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

reken bir önemli bir konudur. Toplumun bu uygulamalarla ilgili bilgisinin ve farkındalığının artırılabilmesi için hükümetlerin, eğitimcilerin ve sağlık çalışanlarının işbirliği içinde hem siyasi platformda hem de toplumun sağlık eğitimi düzeyinde daha fazla çalışma yapması gerekmektedir. Bu araştırmada, Ankara ilinin bazı ilçelerindeki aile sağlığı merkezlerine başvuran 18 yaş üstü bireylerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarıyla ilgili bilgi ve tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma, Ankara ili sınırları içerisinde yer alan Gölbaşı, Sincan, Etimesgut ve Yenimahalle ilçelerinde ikişer adet aile sağlığı merkezine 19-23 Şubat 2018 tarihlerinde başvuran 18 yaş üstü bireylerin katılımı ile yürütülmüştür. Araştırmanın örnek büyüklüğü, OpenEpi programı ile hesaplanmıştır. Araştırmanın yapılacağı tarihten 1 hafta önce araştırma yapılacak sağlık kuruluşlarına başvuran 18 yaş üstü kişi sayısı öğrenilmiştir. Toplam 3.359 kişinin başvurduğu belirlenmiş, %50 bilinmeyen sıklık alınarak %2 sapma ve %95 güven aralığında 1.401 kişiye ulaşılması hedeflenmiş ve 1.430 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma sırasında muayene bekleyen ya da muayeneleri tamamlanmış kişilerden çalışmaya katılmayı kabul edenlerle görüşülmüştür. Araştırma, kesitsel-tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırmada veri kaynağı olarak araştırma ekibi tarafından geliştirilen “Ankara İli Bazı İlçelerindeki Aile Sağlığı Merkezlerine Başvuran 18 Yaş Üstü Bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları İle İlgili Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi” anket formu kullanılmıştır. Anketler 5 gün süreyle yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Bir anketin uygulama süresi ortalama 9-10 dk’dır.

Araştırmanın uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan (6 Şubat 2018 tarihli ve 77082166-302.08.01 sayılı) izin alınmıştır. Katılımcılara, araştırmanın amacı ve içeriği açıklanarak sözel izin alınmıştır. Araştırma, Helsinki Bildirgesi Prensipleri’ne uygun olarak yürütülmüştür. Araştırma verisi, SPSS 15.0 istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler ortalama±standart sapma, ortanca (min; maks), frekans ve yüzde olarak

sunulmuştur. İstatistiksel yöntem olarak Pearson ki-kare ve Yates düzeltilmiş ki-kare testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri, $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların %30,6’sı 18-29 yaş aralığında, %55’i kadın, %64,1’i evli, %32,3’ü yükseköğretim-üniversite mezunudur. Katılımcıların %29,2’si çalışan (memur, işçi, maaşlı personel), %25,8’i çalışmıyor/ev hanımı, %29,3’ü 1.401-2.800 TL arası aylık hane gelirine sahiptir (Tablo 1). Katılımcıların %37,9’unun kronik bir hastalığı vardır, %40’ının sürekli kullandığı bir ilaç bulunmaktadır. Katılımcıların %52,6’sı genel sağlık durumunu iyi olarak ifade etmiştir (Tablo 2). Katılımcıların %32,6’sı bir sağlık sorununun tedavisinde, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etmiştir. Bu uygulamaları tercih etmeyenlerin %72,1’i ihtiyaç duymadığı için, %18,1’i faydalı olduğuna inanmadığı için tercih etmediğini belirtmiştir. Bu uygulamaları tercih edenlerin %58,5’i arkadaş/komşu/akrabası tavsiye ettiği için, %34,2’si doğal, güvenli ve yan etkileri az olduğu için tercih ettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların %39,7’si kupa uygulamasını, %17,7’si sülük uygulamasını, %16,1’i akupunkturu ve %13,7’si bitkisel tedaviyi tercih ettiklerini belirtmiştir (Tablo 3). Altmış yaş ve üstü olanlar, evliler bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını anlamlı derecede daha fazla tercih etmiştir ($p < 0,001$). Kronik hastalığı olanlar, sürekli kullandığı bir ilacı olanlar, genel sağlık durumunun kötü olduğunu belirtenler bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını anlamlı derecede daha fazla tercih etmiştir ($p < 0,001$). Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının bir sağlık sorununun tedavisi için kullanılabileceğini düşünenler bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını anlamlı düzeyde daha fazla tercih etmişlerdir ($p < 0,001$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Araştırmamıza katılanların %55’i kadındır. 2015 yılında Kayseri’de yapılan benzer bir çalışmada da katılımcıların %59,3’ü kadındır.⁷ İki çalışmada da kadın katılımcıların daha fazla olması aile sağlığı merke-

TABLO 1: Araştırmaya katılan bireylerin bazı tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı. Ankara, 2018.

	n	%*
Yaş grupları (yıl) (n=1.430)		
18-29 yaş	438	30,6
30-39 yaş	259	18,1
40-49 yaş	280	19,6
50-59 yaş	249	17,4
60 yaş ve üstü	204	14,3
Cinsiyet (n=1.430)		
Kadın	787	55,0
Erkek	643	45,0
Medeni durum (n=1.430)		
Evlü	916	64,1
Bekâr	399	27,9
Boşanmış/Dul	115	8,0
Öğrenim durumu (n=1.426)		
Okula gitmemiş/okuma yazması yok	29	2,1
Okula gitmemiş/okuma yazması var	36	2,5
İlkokul mezunu	227	15,9
Ortaokul mezunu	163	11,4
Lise mezunu	510	35,8
Yüksekokul-üniversite mezunu	461	32,3
Çalışma durumu (n=1.427)		
Çalışan (memur, işçi, maaşlı personel)	418	29,2
Kendi işinin sahibi (esnaf, serbest çalışan)	129	9,0
Çalışmıyor/iş arıyor	78	5,5
Çalışmıyor/ev hanımı	368	25,8
Çalışmıyor/öğrenci	222	15,6
Emekli	212	14,9
Aylık toplam hane halkı geliri (n=1.425)		
1.400 TL ve altı	127	8,9
1.401-2.800 TL	418	29,3
2.801-4.200 TL	428	30,1
4.201-5.600 TL	227	15,9
5.601 TL ve üstü	225	15,8

*: Sütun yüzdesi.

zine ev hanımlarının daha sık başvurmasından kaynaklanıyor olabilir. Araştırmaya katılanların %37,9'u bir kronik hastalığı olduğunu ve %40'ı sürekli kullandığı bir ilaç olduğunu ifade etmiştir. Isparta'da yapılan bir araştırma sonucuna göre katılımcıların %25,1'inin kronik bir hastalığı bulunmaktadır.¹¹ Bir sağlık sorununun tedavisinde, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını, katılımcıların %32,6'sı tercih etmiştir. ABD'de yapılan bir çalışmada, toplumun %42'sinin en az bir alternatif tedavi yöntemi kullan-

dığı belirtilmiştir.¹² Bu durum son yıllarda hem gelişmemiş ülkeler hem de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sağlık sorunlarına yönelik konvansiyonel tıbbın yanında geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının tercih edilmeye başlandığını göstermektedir. Katılımcılardan geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih edenlerin %34,2'si doğal, güvenli ve yan etkileri az olduğu için tercih ettiğini belirtmiştir. Elazığ'da yapılan bir çalışmada, katılımcıların %16,2'si bu uygulamalara yan etkisi olmadığı ve zararsız olduğu için başvurduğunu belirtmiştir.⁸ Bu durum toplumun doğal olduğuna inandığı destek tedavilerinin aynı zamanda güvenli olduğuna ve kendisine herhangi bir yan etkisi olmayacağına inanması gibi yanlış bir algısı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %58,5'i bu uygulamaları tercih etme nedenini arkadaş/komşu/akrabası tavsiye ettiği için şeklinde ifade etmiştir. Bu durum toplumumuzun kültürü nedeni ile yakın çevresindekilerle sağlık ile ilgili konularda dâhil olmak üzere birçok konu hakkında paylaşımlarının ve tavsiyelerinin oldukça güçlü olmasına bağlanabilir. Araştırmaya katılanlardan geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih edenlerin %39,7'si kupa uygulaması, %17,7'si sülük uygulaması (hirudoterapi), %16,1'i akupunktur ve %13,7'si bitkisel tedavi (fitoterapi) yöntemlerini tercih etmişlerdir. Kayseri'de yapılan bir çalışmada, katılımcıların %37,2'si bitkisel

TABLO 2: Araştırmaya katılan bireylerin sağlık durumları ile ilgili bazı tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı. Ankara, 2018.

	n	%*
Kronik bir hastalığı olma durumu (n=1.427)		
Kronik bir hastalığı var	541	37,9
Kronik bir hastalığı yok	886	62,1
Sürekli bir ilaç kullanma durumu (n=1.426)		
Sürekli kullandığı bir ilaç var	571	40,0
Sürekli kullandığı bir ilaç yok	855	60,0
Genel sağlık düzeyini değerlendirme (n=1.429)		
Çok iyi	133	9,3
İyi	751	52,6
Orta/ ne iyi ne kötü	460	32,2
Kötü	70	4,9
Çok kötü	15	1,0

*: Sütun yüzdesi.

TABLO 3: Araştırmaya katılan bireylerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının sağlık sorunlarının tedavisindeki yeri hakkındaki bilgi durumu ve tercihlerinin dağılımı. Ankara, 2018.

	n	%*
Bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları kullanma durumu (n=1.426)		
Kullanmış	465	32,6
Kullanmamış	961	67,4
Bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etmeyenlerin tercih etmeme nedenleri (n=931) [≠]		
İhtiyaç duymadığı için	672	72,1
Faydalı olduğuna inanmadığı için	169	18,1
Yan etkilerinden korktuğu için	108	11,6
Bu yöntemlere ulaşmanın zor/karmaşık olduğunu düşündüğü için	50	5,3
Doktoru izin vermediği için	28	3,0
Pahalı olduğu için	27	2,9
Diğer**	25	2,6
Bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih edenlerin tercih etme nedenleri (n=449) [≠]		
Arkadaş/komşu/akraba tavsiye ettiği için	263	58,5
Doğal, güvenli ve yan etkileri az olduğu için	154	34,2
İyi geleceğine, yaşam kalitesini yükselteceğine inandığı için	146	32,5
İlaçlardan fayda görmediği için	63	14,0
İlaçların yan etkisi çok fazla olduğu için	55	12,2
Merak ettiği için	43	9,5
Bu uygulamalar ucuz olduğu için	29	6,4
Sağlık hizmetine ulaşmak zor olduğu için	24	5,3
Diğer***	17	3,7
Tercih edilen geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının dağılımı (n=453) [≠]		
Kupa uygulaması	180	39,7
Sülük uygulaması (hirudoterapi)	80	17,7
Akupunktur	73	16,1
Bitkisel tedavi (fitoterapi)	62	13,7
Osteopati	23	5,1
Ozon uygulaması	21	4,6
Mezoterapi	13	2,9
Refleksoloji	10	2,2
Müzik terapi	4	0,9
Apiterapi	3	0,7
Kayropratik	2	0,4
Hipnoz uygulaması	2	0,4
Homeopati	1	0,2
Larva uygulaması	1	0,2

*: Sütun yüzdesi; [≠]: İlgili soruya birden fazla yanıt verilmiştir, yüzde yanıt veren kişi sayısı üzerinden hesaplanmıştır; **: Diğer içinde en sık "korkutucu bulduğum için" cevabı verilmiştir; ***: Diğer içinde en sık "dini nedenler" cevabı verilmiştir.

ürünler ve ilaçları, %19,5'i kupa/şişe çekme ve %6,8'i hacamat yöntemlerini tercih etmişlerdir.⁷ Nevşehir'de yapılan başka bir araştırmada ise %70,1 sıklıkla bitkisel tedavi yöntemleri tercih edilmiştir.¹³ Bitkisel tedavi yönteminin bu çalışmada, diğer çalışmalara kıyasla daha az sıklıkta tercih ediliyor olma-

sının nedeni toplumun bitkisel tedavi tanımını doğru bilmiyor olmasına ve yapılan çalışmada bitkisel tedavi kriterlerine uymayan yanıtların bitkisel tedavi olarak kabul edilmemiş olmasına bağlı olabilir. Kupa uygulamasının bu çalışmada, Kayseri'de yapılan çalışmaya göre daha sık tercih edilmiş olması araştır-

TABLO 4: Araştırmaya katılan bireylerin tanımlayıcı özellikleri ve geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının bir sağlık sorununu tedavisinde kullanılabilirliği ile ilgili düşüncelerine göre bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etme durumlarının dağılımı. Ankara, 2018.

	Bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etme durumu			
	Tercih etmiş		Tercih etmemiş	
	n	%*	n	%*
Yaş grup (yıl) (n=1.426)				
18-29 yaş	101	23,1	336	76,9
30-39 yaş	76	29,3	183	70,7
40-49 yaş	115	41,1	165	58,9
50-59 yaş	87	35,1	161	64,9
60 yaş ve üstü	86	42,6	116	57,4
				p<0,001
Medeni durum (n=1.426)				
Evli	334	36,5	581	63,5
Bekâr	131	25,6	380	74,4
				p<0,001
Öğrenim durumu (n=1.422)				
İlkokul mezunu ve altı	111	38,3	179	61,7
Ortaokul mezunu	53	32,5	110	67,5
Lise mezunu	139	27,3	371	72,7
Yüksekokul/üniversite mezunu	161	35,1	298	64,9
				p=0,007
Kronik hastalık varlığı (n=1.423)				
Kronik hastalık var	223	41,4	316	58,6
Kronik hastalık yok	240	27,1	644	72,9
				p<0,001
Sürekli kullandığı ilaç varlığı (n=1.422)				
Sürekli kullandığı ilaç var	229	40,2	340	59,8
Sürekli kullandığı ilaç yok	235	27,5	618	72,5
				p<0,001
Genel sağlık durumu (n=1.425)				
İyi	246	27,9	635	72,1
Orta/ne iyi ne kötü	182	39,6	278	60,4
Kötü	37	44,0	47	56,0
				p<0,001
Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının bir sağlık sorununun tedavisi için kullanılabilirliğini düşünme durumu (n=1.409)				
Kullanılabilir	446	38,0	729	62,0
Kullanılamaz	16	6,8	218	93,2
				p<0,001**

*: Satır yüzdesi ; **: Yates düzeltilmeli ki-kare testi uygulanmıştır.

manın yapıldığı bölgelerin sosyodemografik özellikleri arasındaki farklılıktan kaynaklanıyor olabilir. Katılımcılardan 60 yaş ve üzeri olanların, evli olanların, ilköğretim mezunu ve altı olanların bir sağlık sorununun tedavisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etme durumları anlamlı derecede daha

yüksektir. Kayseri’de yapılan bir araştırmada, benzer şekilde 50 yaş ve üzeri olanlar, evli olanlar, herhangi bir okul bitirmemiş olanlar daha çok geleneksel/alternatif tıp yöntemlerini kullanmaktadırlar.⁷ Nevşehir’de yapılan bir çalışmada, 70-79 yaş grubunda ve okuryazar olmayanlarda tamamlayıcı ve alternatif te-

davilerin daha sık tercih edildiği görülmüştür.¹³ İsparta’da yapılan bir çalışmada, evli olanlar ve ilkokul ve altı mezunu olanlar geleneksel tedavileri daha çok tercih etmişlerdir.¹¹ Bu durum ülkemizdeki geleneksel kültürün etkisi nedeni ile ileri yaşta eğitim seviyesi daha düşük kişilerin bu uygulamaları tercih etmesinden, ileri yaş ile birlikte artan kronik hastalıklara karşı toplumun çeşitli tedavi yöntemleri ile yaşam kalitelerini artırma isteklerinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca eğitim durumu daha yüksek olan bireyler bu uygulamaları gerektiği kadar bilgi sahibi olmadan kullanmaktan kaçınıyor ve bilinçsiz kullanıma karşı dikkatli davranıyor olabilir. Katılımcılardan kronik hastalığı olanlar, sürekli kullandığı bir ilacı olanlar ve genel sağlık durumunun kötü olduğunu ifade edenler bir sağlık sorununun tedavisinde anlamlı düzeyde daha fazla geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tercih etmişlerdir. Kayseri’de yapılan bir araştırmada da kronik hastalığı olanlar daha çok geleneksel/alternatif tıp yöntemlerini kullanmaktadırlar.⁷ Isparta’da yapılan bir çalışmada da benzer şekilde kronik hastalığı olanlar geleneksel tedavileri daha çok tercih etmişlerdir.¹¹ Hindistan’da yapılan bir çalışmada, hipertansiyonu olan hastaların tamamlayıcı ve alternatif tedavileri kullanma sıklığı %63,9 bulunmuştur.¹⁴ Almanya’da yapılan bir araştırmada, diyaliz hastalarının %57’sinin, transplant hastalarının ise %49’unun düzenli olarak tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerini kullandıklarını görülmüştür.¹⁵ ABD, Avrupa ve gelişmiş ülkelerde bu yöntemler kanser hastaları için %50’ye varan sıklıklarla tedavi seçeneğini oluşturmaktadır.¹⁶ Kanser hastaları ile yapılan bir araştırmada, katılımcıların %36’sının tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerini kullandıkları tespit edilmiştir.¹⁷ Doğumda beklenen yaşam sürelerinin uzaması, çevresel faktörlerin etkisi gibi sebeplerle kronik hastalıkların görülme sıklığı her geçen gün artmaktadır. Kronik hastalıkların tanı, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerindeki yüksek maliyet, zaman zaman sağlık hizmetlerinden yararlanmada yaşanan sıkıntılar, tedavilerin yan etkilerine karşı endişe, medyanın geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarına yönelik pozitif etkisi bireylerin bu uygulamalara olan ilgisini artırmış olabilir. Ayrıca konvansiyonel tedavi yöntemlerinin yanında bu geleneksel tedavi yöntemlerinin de yarar

sağlayacağı umudu bu uygulamalara yönelmelerine neden olmuş olabilir.

SONUÇ

Toplumda geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının bilinirliğinin oldukça yaygın olduğu ve toplumun bu uygulamalara ilişkin bilgileri arkadaş/komşu/akraba tavsiyesi gibi nedenlerle yakın çevresinden aldığı görülmektedir. Bu bireylerde uygulamaların doğal, güvenli, yan etkilerinin az olduğunu düşündükleri için tercih etme eğilimleri olduğu görülmektedir. Kendisine iyi geleceğine ve yaşam kalitesine yükselteceğine inandıkları için tercih edenlerin önemli bir çoğunlukta olduğu görülmektedir. İleri yaş bireylerin, kronik hastalığı olanların, sürekli kullandığı bir ilacı olduğunu ve genel sağlık durumunun kötü olduğunu ifade eden bireylerin bu uygulamaları daha sık tercih etmektedir.

■ Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını kullanmak isteyen veya kullanan bireylere ihtiyaç duyduğu bilgiyi yakın çevresinden ziyade hekimlerin ve diğer sağlık çalışanlarının aktarabilmeleri önemlidir. Bu nedenle sağlık kurum ve kuruluşlarında hizmet veren hekimler ve diğer sağlık çalışanlarının bu uygulamalar hakkında daha fazla bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. Ayrıca hekimlerin daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla tıp fakültelerinin müfredatına geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları ile ilgili temel bilgiler eklenmelidir.

■ Kronik hastalığı olan ileri yaş bireylerin, bu uygulamalara daha çok eğilimi olması nedeni ile özellikle bu yaş grubuna geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının bu konuda uzman olmayan kişiler tarafından verilen bilgilere dayanarak tercih edilmesinin çok ciddi sağlık sorunlarına yol açabilme ve çeşitli yan etkilere neden olma riskinin olduğu bilgisi aktarılmalıdır.

■ Toplumda geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının daha doğal ve güvenli olduğu inancının oldukça yaygın olması nedeni ile topluma bu tedavileri uygulama üzerine eğitim almış sağlık çalışanları tarafından uygulanabileceği hakkında bilgi verilmeli, kamu spotu ve afiş/broşür/reklam gibi destekler sağlanmalı, toplumun farkındalık düzeyini artırmak amaçlı eğitimler düzenlenmelidir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyesi veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Somunoğlu S. [The definition of health from a conceptual perspective]. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi. 1999;4(1):52-62.
- Şahin S. [An overview of traditional, complementary and alternative medicine]. Türk Aile Hek Derg. 2017;21(4):159-62. [Crossref]
- Mollahaliloğlu S, Uğurlu FG, Kalaycı MZ, Öztaş D. [The new period in traditional and complementary medicine]. Ankara Med J. 2015;15(2):102-5. [Crossref]
- Somer P, Vatanoğlu-Lutz EE. [A legal and ethical evaluation of the regulations on traditional and complementary medicine]. Anadolu Kliniği. 2017;22(1):58-65. [Crossref]
- Sun C, Desai GJ, Pucci DS, Jew S. Musculoskeletal disorders: does the osteopathic medical profession demonstrate its unique and distinctive characteristics? J Am Osteopath Assoc. 2004;104(4):149-55. [PubMed]
- Ros B, Lê G, McPake B, Fustukian S. The commercialization of traditional medicine in modern Cambodia. Health Policy and Planning. 2018;33(1):9-16. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Oral B, Öztürk A, Balcı E, Sevinc N. [State of opinions and use about traditional/alternative medicine who applied to family health center]. TAF Prev Med Bull. 2016;15(2):75-82. [Crossref]
- Kılıç KN, Soylar P. [Investigation of attitudes, reasons and satisfaction levels of individuals who apply to traditional and complementary medicine practices]. J Tradit Complem Med. 2019;2(3):97-105. [Crossref]
- Çetin OB. [The use of complementary and alternative medicine in Eskişehir]. Sosyoekonomi. 2007;2:89-105.
- Akan H. [Medical pluralism]. J Turk Fam Phys. 2019;10(2):98-108. [Crossref]
- Öztürk M, Uskun E, Özdemir R, Çınar M, Alptekin F, Doğan M. [Public interest to traditional medicine in Isparta]. Türkiye Klinikleri J Med Ethics. 2005;13(3):179-86.
- Gray RE, Fitch M, Goel V, Franssen E, Labrecque M. Utilization of complementary/alternative services by women with breast cancer. J Health Soc Policy. 2003;16(4):75-84. [Crossref] [PubMed]
- Güven ŞD, Muz G, Ertürk NE, Özcan A. [Use of complementary and alternative treatment in the patients with hypertension]. Balıkesir Sağlık Bil Derg. 2013;2(3):160-6. [Crossref]
- Shafiq N, Gupta M, Kumari S, Pandhi P. Prevalence and pattern of use of complementary and alternative medicine (CAM) in hypertensive patients of a tertiary care center in India. Int J Clin Pharmacol Ther. 2003;41(7):294-8. [Crossref] [PubMed]
- Nowack R, Ballé C, Birnkammer F, Koch W, Sessler R, Birck R. Complementary and alternative medications consumed by renal patients in southern Germany. J Ren Nutr. 2009;19(3):211-9. [Crossref] [PubMed]
- Topuz E, Bayka M. Kanserde Alternatif ve Tamamlayıcı Tıp (Bilimsel Yaklaşım) 7. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları; 2008. p.192.
- Algier LA, Hanoglu Z, Ozden G, Kara F. The use of complementary and alternative (non-conventional) medicine in cancer patients in Turkey. Eur J Oncol Nurs. 2005;9(2):138-46. [Crossref] [PubMed]